

İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ
ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt / Vol: 7, Sayı/Issue: 2, 2018

Sayfa: 1201-1227

Received/Geliş: Accepted/Kabul:
[23-02-2017] – [10-05-2017]

Ulusal ve Uluslararası Sinema Yapıtlarından Hareketle Sosyal Politika-Sinema İlişisini Saptamaya Yönelik Bir Çalışma

Hasan YÜKSEL

Doktor Öğretim Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İİBF

PhD, Prof., Cankiri Karatekin Univ. Faculty of Economics and Administrative Sciences,

Orchid ID: 0000-0001-8736-586X

hasanyuksel37@gmail.com

Öz

Çalışmanın amacı göstergebilimsel analiz yönteminden hareketle sosyal sorunların tespiti ve çözümünde etkili olan sosyal politika disiplininin sinema ile ilişkisini incelemektir. Çalışma yaşamının ve çalışanların istisnasız tüm sorunlarını inceleyen ve küreselleşme ile birlikte yeni bir dinamizm kazanan sosyal politika ve ilgilendiği sorunların çözümünde hiç şüphesiz sinema büyük bir öneme sahiptir. Teknoloji realitesi ve bireylerin birçok şeyi görsel ve işitsel olarak öğrendikleri dikkate alındığında sosyal sorunlara karşı bireylerin duyarlılıklarının artırılması noktasında sinema etkili bir araç olarak kullanılabilir. Nitekim literatürde sosyal politika disiplininin temel konularını oluşturan sanayileşme, çalışma ilişkileri, işçi, kentleşme, göç, kadın, örgütlenme, yabancılaşma gibi konulara vurgu yapan ve bu kavramları sinemayla bütünlük olarak inceleyen bir dizi bilimsel araştırma mevcuttur. Bu sebeple sosyal politikayı akademik düzlemde teorik ve pratik yönleriyle çalışan ve sosyal politikanın sadece sosyal sorunların tespitinde değil; aynı zamanda çözümünde temel bir aktör olarak kullanılabileceği inancını taşıyan bilim insanlarının da bu alanda çalışma yapması ve söz sahibi olması kaçınılmazdır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Çalışma İlişkileri, Sinema, Sosyal Sorunlar, Dezavantajlı Gruplar

A Research to Ascertain the Correlation between Social Policy and Cinema, Based Upon National and International Films

Abstract

This study examines the correlation between discipline of social policy that is effective to ascertain social problems as well as their solutions with the cinema via semiotic analysis. Cinema is so pivotal in social policy that closely analyzes the labor life and employee problems and that gains new dynamism parallel to emergence of globalization and problems social policy tackles with. Cinema is an effective tool to enhance individual's sensitivity towards social problems. In fact, there are great studies in literature that focus on particular topics of social policy in relation to cinema. Namely, industrialization, labor relations, employees, urbanization, immigration, women, unionism and alienation. Hence, it is inevitable for scientists who study social policy theoretically and practically and believe in that the social policy can be utilized as main actor for demonstration and resolution of social policy problems to focus on these fields and to be an authority.

Keywords: Social Policy, Labour Relations, Cinema, Social Problems, Disadvantaged Groups

Giriş

Sosyal politika, toplumların ve onların yapıtaşları olan bireylerin yaşamları boyunca karşılaştıkları sosyal sorunları inceleyen ve söz konusu bu sorunların çözümü için teorik ve pratik düzlemde inisiyatif geliştiren bir disiplindir. İnsan hayatı kendisini dezavantajlı duruma düşüren bir dizi problem ve risklerle doludur. Sıralamak gerekirse işsizlik, yoksulluk, gelir adaletsizliği, çalışma yaşamının temel problemleri, engellilik, sosyal dışlanma, ayrımcılık vb. sorunlar bireyleri işyerlerinde ve gündelik yaşamlarında sürekli ve sistematik bir biçimde rahatsız etmekte ve yaşam kalitelerini maddi ve maddi olmayan yönleriyle olumsuz şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla sosyal politika, sosyal sorunların tespitinde ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Sosyal devlet ilkesinin bir bakıma ön koşulu sayılabilecek sosyal politika, tüm bireylerin yaşamlarına dokunmakta; dezavantajlı duruma düşmelerini engellemekte; dezavantajlı konumda bulunanların ise dezavantajlılıklarını giderici ya da minimize edici politikaların geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Modern toplumlarda sosyal politikalar sosyal sorunların çözümünde bir can simidi niteliğindedir. Sosyal politikaların uygulanmadığı toplumlarda ise devletin, devlet olma vasıfları sorgulanmakta ve devletleri yöneten siyasi iktidarların siyasi gelecekleri tehlikeye girmektedir. O bakımdan sosyal devlet ilkesini ve demokrasiyi anayasal düzlemde kabul etmiş tüm ülkelerde sosyal politikaların uygulanması bir zorunluluk; söz konusu bu uygulamalardan faydalanmak ise vatandaş olmanın veya bir birey olmanın verdiği temel bir haktır. Nitekim sosyal politikaların varlığından doğan temel haklar başta anayasalar ve yasalar tarafından güvence altına alınmıştır.

Sinema, 21. yy'da büyük bir endüstriye dönüşmekle beraber, kendi içerisinde yeni bir çalışma ilişkileri sistematiği oluşturan ve tüm sosyal sorunları izleyiciyle buluşturma yeteneğine sahip olan insanlık tarihinin en etkili aracıdır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde, sinemanın bireylerin belirli bir konuya yönelik algılarını olumlu ya da olumsuz manada yönlendirebilecek ve onları işitsel, görsel ve hatta bilişsel düzlemde etkileyebilecek büyük bir güç olduğu vurgulanmaktadır. Bu bağlamda sinema, belki de yumuşak güç stratejilerinden en etkili olanıdır. Dünyayı yönetme iddiasında olan tüm devletlerin bu sektöre inanılmaz derecede yatırım yaptığı görülmektedir. ABD'de Hollywood, Hindistan'da Bollywood, İngiltere'de Pinewood yine Çin, Tayvan, Japonya ve Güney Kore sinemaları örnek olarak verilebilir. Kamuoyu oluşturma ve bireylerin sosyal sorunlara duyarlılığını artırma noktasında bu denli etkili olan bir sektörün başta çalışma yaşamı olmak üzere sosyal politika disiplininin ilgilendiği tüm sorunsalları ekrana taşıma becerisine sahip olduğu aşikârdır. O nedenle sinema, başta siyaset kurumunun ve kamuoyunun sosyal sorunlara duyarlılığının artırılması ve bu sorunların çözümü noktasında etkili bir mekanizma olarak kullanılabilir.

3 bölümden oluşan çalışmada “bir metnin ya da göstergelerin açık anlamından ziyade arka planda yatan anlama odaklanan bir çalışma alanı” olarak tanımlanan (Rıfat, 1982: 16) göstergebilimsel analiz yöntemiyle sosyal politika-sinema ilişkisi irdelenmiştir. Birinci bölümde sosyal politikanın tanımı ve tarihinden hareketle sosyal politikanın ortaya çıkışına zemin hazırlayan gelişmeler ve sosyal politikanın dar ve geniş anlamda kapsadığı konulara değinilecektir. İkinci bölümde sinemanın tanımından hareketle sinemanın tarihi serüvenine yer verilecek, üçüncü bölümde ise sinemanın sosyal politika ile ilişkisi göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılarak seçilen 2 ulusal ve 2 uluslararası film üzerinden analiz edilecektir.

I. KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Sosyal ve Politika Kavramları

Sosyal politikanın kavramsal bir tanımını yapabilmek için öncelikle ‘sosyal’ ve ‘politika’ kelimelerine odaklanmak gerekecektir. Sosyal kelimesi, “genelde topluma ait, topluma bağlı, toplumla ilgili, insanların toplum içinde ve birlikte yaşamaları ile ilgili anlamında kullanılmaktadır.” (Seyyar, 2011: 3). Belirli bir süre içerisinde yine belirli bir alanda toplanarak ortak değerleri inşa etmek amacıyla bir araya gelen insan topluluğunu niteleyen bu kavram, bireye ve topluma ait olan her şeyi içermektedir. O nedenle sosyal kelimesi anlamlı “birliktelik” ve “birlikte oluş” gibi temel kavramlara vurgu yapmaktadır (Seyyar, 2011: 3).

Spesifik bir anlamı olmaması nedeniyle politika kavramı ise kullanıldığı içeriğe göre değişkenlik göstermektedir. Bazı tanımlar kavramın doğrudan ‘yönetim’ yönüne vurgu yaparken bazı tanımlarda ise kavramın ‘ideolojik’ yönüne değinilmektedir. Belirli bir hedefe ulaşmak maksadıyla geliştirilen önlemlerin tümü olarak tanımlanan kavram devletleri yöneten siyasi iktidarların bireylerin ve toplumun tümünün sorunlarına çözüm bulmak amacıyla geliştirdikleri stratejilere atıfta bulunmaktadır (Bedir vd., 2012: 3). Başka bir ifadeyle sosyal sorunların tespiti ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi politika kavramının içeriğiyle ilgili bilgi vermektedir (Bardach, 2000: 371). Bu bağlamda politikanın sosyal sorunları çözme sanatı olduğu savunulabilir.

Siyaset kavramıyla bütünleşik olarak kullanılan politika, demokratik toplumlarda bireylerin doğrudan veya dolaylı olarak seçtikleri temsilciler vasıtasıyla geçici süre devletin yönetiminde görev alacak kişileri belirleme çabalarını ve bu kişilerin sosyal sorunların çözümünde bireyler adına kararlar aldıkları hiyerarşiyi ifade etmektedir. Politika, devletleri yöneten hükümetlerin vatandaşları adına belirli bir süre yetki kullandıkları araçtır. O nedenle kavram; halkın yine halk adına halk tarafından verilen yetkiyle idare edilmesi, kamunun ve siyaset kurumunun yeniden düzenlenmesi, iktidarın ele geçirilme mücadelesi, iktidar üzerinden maddi ve maddi

olmayan kaynakların dağıtılması anlamlarında kullanılmaktadır (Seyyar, 2011: 5).

Demokratik siyasi rejimi benimsemiş ülkelerde halk adına yönetim faaliyetinin gerçekleştirilmesi olarak tanımlanan politika, etkili bir yönetişimin gerçekleşmesi adına oldukça önemlidir. Sosyal sorunların dezavantajlılar lehine çözümlenmesinde etkili olan politikanın “etkililik”, “geçerlilik”, “yasallık” ve “demokratiklik” gibi bir takım vazgeçilmez unsurları bulunmaktadır. Bunlar (Videc vd., 2010: 7, 8):

a) Etkililik: Bir politik hedefin belirlenebilmesi ve belirlenen o hedefe ulaşılabilmesi için etkililik büyük bir önem taşımaktadır. Siyasi iktidarların geliştirdikleri politik hedeflerin gerçekleştirilebilirliği ve rasyonelliği nispetinde iktidarlar halk nezdinde meşruiyetlerini kanıtlamakta ve siyasi ölçekte sürdürülebilirliklerini sağlamaktadırlar.

b) Geçerlilik: Politikanın geçerlilik kazanabilmesi sosyal sorunları çözme gücüyle doğru orantılıdır. Siyaset mekanizması tarafından geliştirilen bir politika, başka sorunlara neden oluyorsa veya sosyal sorunu çözmekten ve rasyonellikten oldukça uzak bir yaklaşımı sergiliyorsa ya da toplumun bir kesimini dezavantajlı ya da marjinal hale getiriyorsa o politikanın geçerliliği öncelikle siyasi partileri iktidar haline getiren halk tarafından sorgulanacaktır. Dolayısıyla belirli bir politik davranışın meşruiyet kazanması halk tarafından geçerliliğinin onaylanmasına bağlıdır.

c) Yasallık: Demokratik ülkelerde yasama, sosyal sorunların tespitinden çözümüne varıncaya dek bir dizi süreçte etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bir ülkenin demokratik ya da antidemokratik olmasını o ülkenin hukuka ve yasalara bağlılığı ölçmektedir. Hukukun ve yasaların işlemediği toplumlarda sosyal sorunların etkili bir şekilde çözüme kavuşturulması beklenmemelidir.

d) Demokratiklik: Abraham Lincoln tarafından demokrasi, “halkın, halk için, halk tarafından yönetimi” olarak tanımlanmaktadır. Lincoln’a göre gerçek demokrasi, yüzyıllar boyunca bireylerin ve toplumların rüyalarını süslemesine rağmen bir “fantezi”, bir “ütopya” olmanın ötesine geçememiştir. Fransız filozof Jean Jacques Rousseau da bu duruma dikkat çekerek “gerçek demokrasinin yalnızca bir idealizm olduğuna” vurgu yapmıştır (Işığışık, 2012: 11). Totaliter ve otoriter rejimlerde demokrasiden ve demokratik düzenin standartlarından bahsetmek mümkün değildir. Nitekim demokrasi, yasaların, hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu; anayasa tarafından güvence altına alınmış temel hak ve hürriyetlerin korunduğu; kâr amacı gütmeyen organize çıkar gruplarının (STK, dernek, federasyon) geliştiği ve yönetimde söz

sahibi olduğu ülkelerde gelişebilir. Bu bağlamda demokrasi ve politikanın birbirlerinin bütünleyicileri oldukları vurgulanabilir. Demokrasi olmadan politika, bizzat devleti yöneten siyasiler tarafından dayatılan mutlak ve sorgulanmaz bir ideolojiye dönüşmektedir.

B. Sosyal Politika Kavramı ve Özellikleri

Sosyal politika, tarihin çok eski dönemlerinden beri Sanayi Devrimi'ne paralel olarak öncelikle işçi (emek) sınıfı ile başlayan ve 21.yy'da küreselleşme ve neoliberalizmle kapsamı daha da genişleyerek ivme kazanan, toplum içerisinde dezavantajlı (göçmen, işsiz, kadın, genç, yaşlı, gazi, yoksul, çocuk, vb.) olarak nitelendirilen ve toplumun diğer kesimlerine kıyasla sosyal dışlanmaya maruz kalan kişi ve grupları korumak amacıyla uygulanan yeni bir inisiyatifin adıdır. Toplumların sosyo-ekonomik özelliklerine bağlı olarak bireyler ve sınıflar arasındaki ilişkileri bütüncül bir bakış açısıyla inceleyen sosyal politika (Talas, 1992: 13), bireylerin yaşam konforunu etkileyen eğitimden sağlığa, vergi düzenlemelerinden enerji politikalarına, konut ve kentleşmeden sosyal hizmetlere varıncaya kadar birey ve toplumu ilgilendiren çok çeşitli sosyal sorunlarla mücadele eden bir bilim dalıdır (Dinitto ve Cummins, 2007: 2). Literatürde sosyal politika farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Sosyal politika;

Toplumun refah düzeyini arttırarak refahın dengeli bir şekilde dağılımını sağlamak amacıyla devlet eliyle geliştirilen ve uygulanan politikalar (Seymen, 2011: 1).

Toplumsal düzenin tabii bir düzen olmayıp insan eliyle şekillendirildiği düşüncesinden hareketle daha adil, daha sürdürülebilir, daha yaşanabilir bir düzen oluşturmak amacıyla geliştirilen politikalar (Serdar, 2011: 1).

“Sistematik hedefler ve amaçlar çerçevesinde hareket eden, örgütsel bir yönetim ve mali kurallar bütününe sahip, toplum içerisinde yaşayan bireylere hizmet odaklı politikalar üretmeyi hedefleyen bileşendir.” (Yüksel, 2014: 12).

“Toplumun değişik sosyal kesimlerinde ortaya çıkan muhtelif sosyal sorunları ortadan kaldırmayı ve herkesin sosyal refahını temin etmeyi ve yaygınlaştırmayı hedefleyen tedbirlerin ve uygulamaların bütünüdür. Başka bir ifadeyle, çalışma hayatının yanında sosyal hayata yönelik düzenleyici ve iyileştirici politikaların bütünüdür.” (Ören, 2011: 24).

Devlet tarafından geliştirilen politikalar ekseninde sosyal refahın arttırılmasını amaçlayan politikalar (Hill, 2006: 6).

“Sosyal sorunlar ve mücadeleler, devlet ve vatandaşlık anlayışındaki değişimler, ya da haklar ve kurumlar açısından ele alınan” politikalar bütünüdür (Koray, 2012: 22).

“Sosyo-ekonomik yönden mağdur durumda olan sosyal grupların durumlarını iyileştirmek ve sistemli bir mağduriyetin (yeniden) ortaya çıkmasını önlemek için, uygun politikalar geliştirmektir.” (Seyyar, 2011: 6).

Yukarıda belirtilen sosyal politikayla ilgili tüm tanımlardan hareketle sosyal politikanın genel özellikleriyle ilgili aşağıdaki tespitlerde bulunulabilir (Ören, 2011: 10, 11; Yüksel, 2014: 19-21).

- Sosyal politika, hukuk devletinin bir ürünüdür ve toplum içerisinde sosyal, ekonomik, fiziksel vs. yönlerde güçsüz olanların hak, hukuk ve özgürlüklerini savunur.
- Sosyal politika, hiçbir ayırım yapmadan toplumun tüm bireylerine eşit fırsatlar sunmakta, fırsat eşitliği imkânı sağlamakta, toplum içerisindeki refahı, sosyal adaleti ve sosyal güvenliği teminat altına almaktadır.
- Sosyal politika, uygulamaları genel itibarıyla devlet eliyle yürütülen politikalar; sadece piyasa rekabetine bırakılmayacak kadar önem arz etmektedir.
- Sosyal politikalar, sosyal devletlerin bir ürünüdür ve hukuk devleti anlayışı ile birbirlerini tamamlamaktadır.
- Sosyal politikalar, toplumda bakıma muhtaç kişileri korumakta, onların ezilmesini ve marjinalleşmesini engelleyerek yeniden sosyolojik yapıya dâhil edilmesini sağlamaktadır.
- Sosyal politikalar, ayrıca emek piyasalarında da denge unsuru olarak yer almakta, emek kesiminin insan onuruna yaraşır bir ücret almasına da olanak tanımaktadır.
- Sosyal politikalar, emek kesimi için aktif istihdam politikaları uygulamayı hedeflerken; sosyal güvenlik yoluyla işsiz olanlar için ise işsizlik sigortası ya da işsizlik yardımı gibi destekler vermektedir.
- Sosyal politikalar, kadın çalışanlara yönelik yasal düzenlemelerin yapılmasına olanak sağlamaktadır.
- Sosyal politika, bireysel özgürlükleri, din ve vicdan hürriyetini referans almaktadır. Bu açıdan sosyal politikalar anayasa ve yasalarla uyumlu, toplumun katalizör görevini icra eden sistemler bütünüdür.
- Birçok disiplini içine alan şemsiye bir kavram (Dani ve Haan, 2008: 4; Ören, 2011: 3) olarak da kullanılan sosyal politikaların temel hedefleri arasında eşitliği sağlayarak sosyal hayatın daha dinamik hale gelmesini sağlamak, kendine güvenen, sorumluluk sahibi, refah düzeyi yükselmiş, insan hak ve özgürlüklerinin ön planda yer aldığı toplumlar oluşturmak vardır.
- Sosyal politikalar kamu politikaları olarak sistematik bir şekilde uygulanan ve topluma yön veren politikalar.

- Dayanışmacı ve katılımcı toplum anlayışının bir yansıması olan sosyal politikalar, ayrıca “ekonomik istikrarsızlıktan, eşitlik ve yoksulluk problemlerine varıncaya kadar değişkenlik gösteren bir dizi problem yumaklarına kurumsallaşmış cevap verme” yöntemidir (Daniel, 2010: 9, 13; Yüksel, 2014: 20). Bu anlamda “sosyal politika önlemleri bir yandan geniş toplumsal kesimlere yönelmekte, öte yandan bu kesimler içinde yer alan özel grupların sorunlarıyla ilgilenmektedir” (Koray, 2000: 11; Yüksel, 2014: 20). Görüldüğü gibi sosyal politika, toplumsal değişimin yönünü belirleyen çok boyutlu ve çok yönlü bir sistemler bütünüdür (Sara, 2010: 2).
- Demokratik toplumlarda toplumsal kararların, siyasi düzlemde oy kullanarak, pazar mekanizmasında ise ekonomik tercihlerle alındığı varsayıldığında politik ve ekonomik boyutu olan sosyal politikanın sosyal sorunları çözme noktasında ne kadar etkili hale gelebileceği anlaşılabilir (Arrow, 1950: 328).

C. Dar Anlamda Sosyal Politika

Dar anlamda sosyal politika, 18. yy'ın sonu ve 19 yy'ın başlarında ortaya çıkan ve sosyal, ekonomik, kültürel ve politik düzlemde birçok şeyi köklü bir biçimde değiştiren Sanayi Devrimi'nin oluşturduğu bağımlı çalışmanın öznesi durumundaki işçi sınıfının uzun çalışma saatleri, düşük ücret ve örgütlenme sorunu başta olmak bir takım sorunların çözümünde inisiyatif alan sosyal politika anlayışını ifade etmektedir. Bu bağlamda dar anlamda sosyal politikanın öznesi işçi sınıfı; hedefi ise sadece bu sınıfın maruz kaldığı sosyal sorunların çözümüdür (Seyyar, 2011: 25, 26).

Sosyal politikanın dar anlamı salt işçi sınıfının temel sorunsallarıyla ilgilenen veya başka bir ifadeyle toplumsal sorunları sadece işçi sınıfına indirgeyen “sınırlı” bir politika anlayışını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu şekliyle dar anlamda sosyal politika, emek-sermaye çatışmasını tamamen yok etmek yerine minimize etme ve dezavantajlı konumda bulunan işçi sınıfını sermaye karşısında kısmen de olsa avantajlı duruma getirme maksadı taşıyan politikalar sistematiğidir. Keza sanayileşmenin ilk yıllarında emek yoğun çalışan işçi sınıfını devlet dâhil yasal anlamda koruyacak hiçbir mekanizma bulunmadığından ve işçi kesimi tamamen “bırakınız yapsınlar ve bırakınız geçsinler.” şeklinde sloganlaşan piyasa ekonomik düzeninin inisiyatifine terk edildiğinden ciddi anlamda mağduriyetlere maruz kalmıştır. Çünkü bu düzende devlet, doğrudan ekonomik ve siyasi yönden güçlü burjuvanın elindedir. Temel hak ve hürriyetlerden yoksun olan işçi sınıfının oy kullanma hakkı dahi bulunmamaktadır (Koray, 2012: 27).

D. Geniş Anlamda Sosyal Politika

Öncelikle çalışma yaşamının sanayileşmeyle birlikte köklü bir değişim geçirmesinden sonraki süreçte somutlaşan işçi sınıfının çalışma yaşamıyla

İlgili karşılaştıkları sorunlara çözüm üretmek amacıyla ortaya çıkan sosyal politikanın anlamı, 21. yy'da küreselleşme ve neoliberalizmin sadece işçi sınıfını değil; sosyal yapıların tümünü baskın bir biçimde etkilemesi nedeniyle genişlemiştir. Geniş anlamda sosyal politika, sadece işçi sınıfının sorunlarıyla ilgilenmekte kalmamış aynı zamanda toplumun bütününe (aile, yaşlı, engelli, göçmen, emekli) ilgilendiren sorunları mercek altına almıştır (Serdar, 2011: 3, 4). Bu dönemde artık sosyal politika, toplumun genelini kapsayan ve herkes için temel hak ve özgürlüklerin garantörü konumunda bulunan politikalar sistematiğine dönüşmüştür. Eğitim, sağlık, barınma gibi bir takım alanlarda herkes için asgari bir gelirin sağlanması anlayışı ön plana çıkmış; "sosyal eşitlik ve sosyal adalet" sosyal politikanın vazgeçilmezleri içerisindeki yerini almıştır (Koray, 2012: 29). Sosyal politikada bu denli meydana gelen anlam genişlemesi söz konusu bu bilim dalının multidisipliner bir alan haline gelmesine de olanak sağlamıştır. Nitekim bugün sosyoloji, felsefe, işletme, antropoloji, iktisat, psikoloji, teoloji vb. bilim dallarına ait konular sosyal politikanın da ilgi alanına girmiştir (Blakemore ve Griggs, 2007: 3).

Tanımlanması ve kapsamının belirlenmesi oldukça güç olan ve literatürde 'fil' benzetmesi yapılarak açıklanmaya çalışılan sosyal politika kavramının özü itibarıyla üç yönü bulunmaktadır. Öncelikle sosyal politika genel anlamı yönüyle devlet eliyle sosyal refahı arttırmaya yönelik geliştirilen politikalar olarak tanımlanmaktadır. Kavramın ikinci anlamı ise daha spesifik ve belirli sosyal sorunların çözümüne ilişkin bir çerçeve sunmaktadır. Üçüncü olarak sosyal politika birçok bilim dalıyla (Örn: ekonomi, iktisat, sosyoloji, tarih, psikoloji vb.) ilişkili multidisipliner bir bakış açısına sahip akademik bir disiplindir (Coffey, 2004: 2, 3).

Sosyal politika, doğrudan gelirin yeniden dağılımına katkı sağlamasa da toplum içerisinde yaşayan ve toplumun diğer bireylerine kıyasla başta gelir, sağlık, istihdam, kimlik, etnisite, köken, çalışma şartları, inanç ve ideolojik anlamda dezavantajlı konumda bulunan bireylerin yaşam boyunca karşılaştıkları dezavantajlılığı doğuran risklerin yeniden dağılımına, azalmasına ya da diskalifiye edilmesine olanak sağlamaktadır (Rehm, 2011: 273). Nitekim sosyal politika sosyal sorunlarla mücadelede risklerin ve riskleri engelleyici faktörlerin varlığını ya da yokluğunu dikkate almak suretiyle sosyal sorunun çözümüne katkıda bulunmaktadır. Sosyal sorunun çözümüne yönelik somut bir inisiyatif geliştirilmeden önce sorunu doğuran esas nedenlerin tespit edilmesi ve sorunun nedenlerinin etraflıca incelenmesi gerekliliği sosyal sorunların çözümünde böylesine bir yaklaşımı zorunlu hale getirmektedir (Jenson ve Fraser, 2006: 5).

Her bir toplumun belirli toplumsal gruplara ya da bireylere yönelik sosyal ve ekonomik belirsizlikleri ve güvencesizlikleri ortadan kaldırma yöntemleri bulunmaktadır. Her ne kadar bu yöntemler tesadüfi ve rastgele uygulanıyor gibi gözükse de esasında sosyal sorunların çözümüne ilişkin geliştirilen inisiyatifler, söz konusu toplumların kurumlarının ya da bireylerinin moral

ve motivasyonlarını pozitif olarak etkilemeye yönelik tarihi bir birikimin izdüşümleridir. Devlet eliyle uygulanmak suretiyle piyasa ekonomisinin şartlarına bırakılmayacak kadar önem arz eden ve her bir ülkenin toplumsal mutabakat metni niteliğindeki anayasaları ve yasalarıyla güvence altına alınmış sosyal politika, birey ve toplumun geleceği için tehdit oluşturan toplumdaki belirsizlikleri ve güvencesizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Eşitsizlik, ayrımcılık ve sosyal dışlanmayla mücadelede uygulanan sosyal içerme politikaları, sosyal güvenlik sistemleri yoluyla gelirin yeniden dağılımına ve sosyal refahı arttırmaya yönelik politikalar devletin uyguladığı, denetlediği ve garantörlüğünü yaptığı en etkili sosyal politika enstrümanları içerisinde yer almaktadır (Cameron, 2016: 133). Dolayısıyla sosyolojiden farklı olarak sosyal politikada esas nokta “olan” değil; “olması gereken” şeklinde düşünülebilir (Cole, 1957: 158).

İnsan hakları ve demokrasi konusunda yaşanan gelişmeler, liberal devlet anlayışını değişime zorlayan sınıf mücadeleleri, devletin tüm sınıfların sosyal çıkarlarını koruma içgüdüsü, uyuşmazlıkların ortaya çıkması durumunda uzlaştırma arayışı, herkes için adalet ve herkes için eşitlik kaygısı sosyal politikayı politika yapıcılar olan hükümetler ve devletler için salt retorikten ibaret bir bilim dalı olmanın ötesine taşımış, uygulamada etkileri derinden hissedilen sosyal devletin en etkili silahına dönüştürmüştür (Koray, 2012: 29, 30).

Tablo 1. Geniş Anlamda Sosyal Politika ve Kapsadığı Bazı Konular

Konu	Orjinal Bilim Dalı	Sosyal Politikadaki Karşılığı	Orjinal Bilim Dalından Farkı	Sosyal Politika Çatısı Altında İlişkili Olduğu Bilimler	İlgilendiği Dezavantajlı Kesim
Boşanma	Sosyoloji	Boşanma problemini nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte değerlendirir ve bu problemin çözümü için öneriler geliştirir.	Sadece sorunu tespit etmekle kalmaz; aynı zamanda sorunlar ilgili çözümler sunar.	Çalışma Sosyolojisi, Çalışma Psikolojisi	Tek Ebeveynli Aileler
Eğitim	İktisat, Eğitim Bilimleri	Eğitimde yaşanan aksaklıkların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin geliştirilmesini sağlar.	Fiziki, sosyal ve beşeri sermayeye maddi ve maddi olmayan kaynaklar gözüyle bakar.	Çalışma Ekonomisi	Eğitim İmkânlarındaki yoksun kesimler (kız çocukları, gelir düzeyi düşük kesimler)

**Ulusal ve Uluslararası Sinema Yapıtlarından Hareketle Sosyal Politika-Sinema İlişkisini
Saptamaya Yönelik Bir Çalışma**

İnsan Kaçakçılığı	Uluslararası İlişkiler	İnsan kaçakçılığının ulusal ve uluslararası ölçekteki iktisadi ve sosyal maliyetlerini kıyaslar ve çözüm önerileri geliştirir.	Sorunun çözümünde devletlerarası diplomatik ilişkilere vurgu yapmaktan öte insan kaçakçılığını işgücü piyasalarına etkilerini değerlendirir.	Doğrudan Sosyal Politika	Sığınmacılar, Mülteciler, Göçmenler
Terör	Uluslararası İlişkiler	Terör sorunu ve işgücü piyasalarına etkilerini incelemektedir.	Sorunun çözümünde devletlerarası diplomatik ilişkilere ve güvenlik politikalarına vurgu yapmaktan öte terörün işgücü piyasalarına etkilerini değerlendirir.	Doğrudan Sosyal Politika	Şehit, Gazi, Şehit Yakınları
Ulaşım/Ulaştırma	Mühendislik	Ulaşım araçlarını kullananların yerel yönetimlerden memnuniyet düzeyleri, yolcuların karşılaştıkları sorunlar ve bunların çözüm önerileriyle ilgilenir.	Konuyu teknik yönleriyle değerlendirme yerine konunun yerel yönetimler ve sosyal belediyecilikle ilişkisini ele alarak incelemektedir.	Doğrudan Sosyal Politika	Yolcular, Bireyler
Yaşlanma	Sosyal Hizmet	Ortalama insan ömrünün uzamasına paralel olarak sosyal güvenlik sistemlerinin gelirlerin giderleri karşılama oranı olarak tanımlanan aktüeryal dengelerinden yaşanan olumsuzlukları	Yaşlılık kavramını sosyal koruma ve bakım ekseninde değil de daha çok sosyal güvenlik sistemleri yönüyle inceler.	Sosyal Güvenlik	Yaşlılar, Sosyal Korunmaya Muhtaç Kesimler

Kaynak: Blakemore ve Griggs, 2007: 3; Yüksel, 2014: 14.

II. SİNEMA

Büyük kitleleri etkisi altına alma özelliğine sahip sinema (Volga, 2000: 18) , bir sanat dalı ve kültürel bir faaliyet olmanın yanı sıra günümüzde büyük bir endüstriye dönüşmüştür. Sinema, içinden çıktığı toplumun sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve sosyo-kültürel özelliklerini yansıtmaktadır. Sosyal sorunlar, savaşlar, ekonomik krizler, yoksulluk, işsizlik gibi sosyal yapıları sürekli ve sistematik bir biçimde olumsuz etkileyen problemler sinemaya aktarılmaktadır. Bazen sinemada gösterimde bulunan konular gerçek ötesi nitelikler de taşıyarak bireyin hayal gücünü zorlayıcı boyutlara ulaşmaktadır. Özellikle Amerikan sinemasının gerek realist ve rasyonel gerek sürrealist konuları beyaz perdeye aktarmasındaki başarısı ve sektöre yapılan yatırımların kayda değer boyutlara ulaşması sinemayı kültürel ve sanatsal bir olgu olmanın ötesinde bir endüstriye dönüştürmüştür (İyem vd., 2016: 120).

E. Sinemanın Tarihi Geçmişi ve Gelişimi

Sinematografi sözcüğünün kısaltılmış hali olan sinemanın (Morva, 2006: 117) Auguste ve Louis Lumiere kardeşlerin 28 Aralık 1895 tarihinde Paris'te Grand Cafe on The Boulevard des Capunes'de sundukları ilk halka açık film gösteriminden sonra ortaya çıktığı bilinmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr/sinema-tarhinin-ilk-filmi-izle-trenin-gara-girisi-28155307>, Erişim Tarihi: 23.01.2017). O nedenle sinemanın tarihi 19. yy'da yaşayan Lumiere kardeşlere dayanmaktadır (Teksoy, 2014: 13). Lumiere kardeşler kendi icatları olan bu aygıtta sinematograf (cinematographe) adını vermişlerdir. Yunanca'da "kinema-atos=devinim" ile "graphein=yazmak" sözcüklerinden türetilen sinematograf, "devinimi yazan, saptayan"; sinematografi de "devinimi yazma, saptama" anlamına gelmektedir (Morva, 2006: 117).

Lumiere kardeşlerin 50 saniyelik "Trenin Gara Girişi" filmi, sinema tarihinin ilk filmi olarak kabul edilmektedir. Bu kısa filmde buharlı bir trenin Fransa'daki Ciotat kasabasına varışı ve orada bulunan yolcuları konu edinmektedir. Buharla çalışan trenin tarihin ilk filmine konu olması, Sanayi Devrimi'nin doğrudan sinemayı etkilediğini göstermektedir. Nitekim

buharlı makinenin icadından sonra insanlık tarihinin en kritik olaylarından biri olarak değerlendirilen Sanayi Devrimi, öncelikle tekstil sektöründe, başka bir ifadeyle tarıma dayalı olarak gerçekleşmiş; sonrasında ise buharlı makinenin trenlerde kullanılmasıyla demir çelik alanında gelişimine devam etmiştir. Tüm bunlardan hareketle Lumiere kardeşlerin çektikleri ilk filmde buharlı treni ve demiryolunu bir sembol olarak kullanma eğilimleri “pamukla buharın evliliği” (Ekin, 1989: 1-8) olarak tanımlanan Sanayi Devrimi’nin yüzyılın sonunda sinemayla da flört ettiğini göstermektedir (Parlayandemir, 2011: 1). 18. yy’ın sonu ve 19. yy’ın başında ortaya çıkan Sanayi Devrimi’nin çekilen ilk filmin konusu olması sosyal politika ve sinema ilişkisini gözler önüne sermekle beraber, sinemanın sosyal, ekonomik ve kültürel olaylardan ne ölçüde etkilendiği ispat etmektedir. Dolayısıyla sinema, gücünü sosyal olgulardan ve sosyal olaylardan almaktadır. Sosyal sorunları beyaz perdeye taşıdığı ölçüde sinema, inandırıcılığını ve halk üzerindeki etkisini arttırmakta ve bireyin sorunlarına duyarlı, herkesin kendisinden bir şeyler bulabildiği sosyal sorumluluk düzeyi yüksek bir alana evrilmektedir.

F. Ulusal ve Uluslararası Sinemada Sosyal Sorunların İşlenişi

Dar ve geniş anlamıyla sosyal politika disiplininin ilgi alanına giren kentleşme, çalışma yaşamı, yabancılaşma, sendikalaşma, gecekondu, insan kaçakçılığı, kapitalizm-sosyalizm mücadelesi, iş kazası ve meslek hastalıkları, göç gibi konular, ulusal ve uluslararası sinemada beyaz perdeye aktarılmakta; geniş halk kitlelerinin sosyal sorunlara duyarlılıkları arttırılmaya çalışılmaktadır. Sinema sosyal sorunlara duyarlılığını arttırmakla kalmayıp aynı zamanda sorunların çözümüne ilişkin bir bakış açısı da sunmaktadır. Sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi noktasında sosyolojiden ayrılan sosyal politika için beyaz perde; başka bir ifadeyle sinema, sosyal sorunlara yönelik kamuoyu oluşturulması ve sosyal sorunların bir kitle iletişim aracı yoluyla çözümünde sosyal politikaya ayrı bir dinamizm kazandırmıştır.

G. Türk Sinemasında Toplumsal Gerçeklik ve Sosyal Politika İlişkisi

Marksizm’in uzantısı olarak Sovyetler Birliği’nde geliştirilen toplumsal gerçekçilik, sanatın ne olduğundan ziyade nasıl olması gerektiği üzerine odaklanmıştır. Bu kurama göre sanat bir yansıtmadır, fakat sanatın yansıttığı gerçeklik toplumsal gerçekçiliktir. Toplumsal gerçekçilikte Marksizm’in bilgi teorisi ile Hegel’in estetik anlayışı birleştirilmiş ve sanat eseri dış gerçekliği yansıtan somut bir yapıya dönüşmüştür (Otgün, 2008: 173). Nitekim toplumsal gerçekçilikte “materyalist dünya görüşü ve diyalektik yöntem ile olayların temelinde yatan güçleri, maddi toplumsal süreçleri” içermek esas amaçtır (Özonur, 2016: 101). Karataş (2013) tarafından toplumsal gerçekçilik aşağıdaki şekilde açıklanmıştır (2013: 1157):

“Toplumcu gerçekçilik, sanatta yansıtm prensibiyle hareket eden realizm akımının yirminci yüzyılda kazandığı farklı yaklaşım tarzlarından biridir. Realizmin imkânlarından faydalanarak kendine mahsus ilkeler geliştiren

toplumcu gerçekçilik, sanatsal bir akım olmakla birlikte ideolojik bir duruşun da temsilcisidir. Düşünsel arka planını Marksizm'den alan bu yöntem, Rusya'da sosyalist düzene geçilmesinin ardından gündeme gelmiş ve 1934 yılında temel ilkeleri kararlaştırılmıştır. Bu bakımdan toplumu ekonomik ilişkiler ekseninde değerlendiren, işçi ve köylü sınıfının çektiği sıkıntılara değinen ve sosyalist ideolojinin gösterdiği hedeflere ulaşabilmek için çeşitli çözümler üreten bir sanat anlayışıdır".

Felsefesini ve estetik mantığını Marksizm'e dayandıran toplumsal gerçekçilik, gerçekçiliğin 20. yüzyılda kazandığı farklı boyutlardan bir tanesi olarak tanımlanmaktadır. Temelinde Marksizm olması nedeniyle siyasal ve ideolojik bir yönü de bulunmaktadır. Felsefi açıdan sosyalizmin en etkili unsurlarından birisi olan Karl Marks'ın görüşlerini benimseyerek kapitalizmi yıkmaya ve proletaryanın sözcüsü olma iddiasında olan toplumsal gerçekçilik, o dönem emek hareketinin de sözcülüğünü yaparak ezilen, sömürülen ve ötekileştirilen halk kesimlerinin yanında durmuştur. Bu bağlamda toplumsal gerçekçiliğin siyasal bir duruşun uzantısı olduğu savunulabilir. Diğer taraftan da yansıtma prensibine dayalı olması nedeniyle kendini ifade etmekte Marksizm'in estetik ilkelerini kullanmıştır (Demir, 2008: 66).

27 Mayıs 1960 darbesi sonrasında Türk toplumunda siyasal, kültürel ve sosyolojik düzlemde köklü değişimler yaşanmıştır. Darbe sonrasında sosyal yapıda ortaya çıkan bu değişimler o dönem Türk sinemasına da yansımış, yansıtılmış; sinema; kentleşme, gecekondulaşma, yabancılaşma, yoksulluk, sendikacılık, çalışma yaşamı, terörizm vb. sosyal sorunlara duyarlı ve bu sorunları sosyal sorumluluğun bir gereği olarak beyaz perdeye aktaran bir araç haline gelmiştir (Tügen, 2014: 159). Bu dönem Türk sinema tarihinde toplumsal gerçekçilik kavramıyla açıklanmaya çalışılmıştır. 27 Mayıs 1960 darbesi, değişen sosyal ve siyasal yaşam ve 1961 Anayasası'nın getirmiş olduğu 'özgürlükçü' ortam Türk sinemasının uzun zamandan beri ilgilenmediği toplumsal gerçekliklerle yüzleşmesine olanak sağlamıştır (Esen, 2000: 165). Dolayısıyla sinema, halktan kopuk bir eğlence aracı olmak yerine halkın sorunlarına eğilen, hatta çözüm üretmeye çalışan bir özne olmalıdır. Başka bir ifadeyle *sinema marjinalikten sıyrılarak toplumsallaşmış; toplum ise sinemalaşmıştır*. Gerek sinema gerek toplum birbirinin içine girmiş, eklettik ve girift bir yapının parçası olmuştur. 1965 yılında liderliğini Süleyman Demirel'in yaptığı Adalet Partisi'nin seçimleri kazanarak iktidara gelmesi ve Marksizm'e teorik ve pratik eksende tamamen bağlı Devrimci ve Milli Sinema hareketinin gelişimi toplumsal gerçekçiliği zayıflatmıştır (Uçakan, 1977: 11, 36).

Gerek ulusal gerek uluslararası literatür sosyal sorunlar ve toplumsal gerçekçilik yönüyle sinema-sosyal politika arasındaki ilişkiyi gözler önüne sermektedir. Buradan hareketle geçmişte beyaz perdeye aktarılan 2 uluslararası ve 2 ulusal film üzerinden sosyal politika ve sinema ilişkisi

somut bir biçimde ifade edilmeye çalışılmıştır (URL 1, Erişim Tarihi: 23.01.2017).

Tablo 2. Sosyal Politika-Sinema İlişkisi Çerçevesinde Tematik Analizi Yapılan Filmler

Yıl	Niteliği	Yapıtın Adı	Ülke	Yönetmen	Sosyal Politika İlişkisi	İlgilendiği Dezavantajlı Kesim	Sorunun Çözümü
1936	Uluslararası	Modern Zamanlar	ABD	Charlie Chaplin	Dar	İşçi	Sendika
1986	Uluslararası	Rocky 4	ABD	Sylvester Stallone	Dar	-	Kapitalizm
1974	Ulusal	Diyet	Türk iye	Ömer Lütfi Akad	Dar	İşçi	Sendika
1985	Ulusal	Gurbetçi Şaban	Türk iye	Kartal Tibet	Dar/Geniş	İşçi/Göçmen	Sosyalizm

Kaynak: URL 1, (Erişim Tarihi: 23.01.2017).

III. YÖNTEM

Çalışmada filmlerin analizinde göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Batı'da karşılığı "semiotik" olan göstergebilimin kökeni Yunanca'daki *semion* sözcüğüne dayanmaktadır. Göstergebilim yeni bir bilim dalı olmasına rağmen eski çağlardan beri gösterge kavramı üzerinde durulduğu bilinmektedir. Eski çağlarda Eflatun, Mevlana, John Locke ve Giambattista Vico gibi bilim insanları gösterge bilimin kuramsal temellerini atmış; modern dönemde ise De Saussure ve Peirce gibi birçok düşünür bu kavramla ilgili fikir yürütmüşlerdir (Erkman Akerson, 2005: 49'dan alıntılanan Kınık ve Arvas, 2014: 50).

Görüntünün anlamı en etkili taşıyan araç olması nedeniyle bir mesajın karşı tarafa daha etkili bir biçimde aktarımında yazılı materyallerin yerine görselliğin etkin bir biçimde kullanılması semiotik kavramının ön plana çıkmasına neden olmuştur (Bezemer, 2008: 166). Nitekim Kress'e (2003) göre sadece anlatılan bir dünya resmedilenden oldukça farklıdır. O bakımdan resmin, imajların ve görsellerin bir mesajın aktarımındaki yeri yadsınamaz bir gerçekliktir (Hull ve Nelson, 2005: 229). İşaretler bilimi olarak tanımlanan göstergebilim (Nöth, 1995: 3), bir metnin, göstergenin ya da imajın açık anlamından ziyade arka planında yatan anlama odaklanan bir çalışma alanıdır. Başka bir ifadeyle gösterilenin arkasındakine ya da satır aralarındaki mesajlara odaklanmaktır (Rıfat, 1982: 16).

Paris Okulu'na göre göstergebilim, anlamı açığa çıkaran evrensel yapıları incelemektedir. Bu yapılar modellemeler şeklinde temsile duyarlı olması yönüyle bir objeyi, bir nesneyi veya bir resmi anlamak ve anlamlandırmakta kullanılabilir. Her ne kadar yapılarla ilgilenirse de göstergebilim,

yapısalcılıkla eş anlamlı kullanılmamakta aksine yapıların anlamı veya betimlemesi ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla göstergebilim, sembollerden veya imgelerden öte anlamlar çağrıştırmakta, tüm bilim dallarının konusu haline gelmekte, teknolojinin ve sosyo-ekonomik değişimin beraberinde getirdiği uygulamaların iç yüzünü eleştirmekte ve *değerleri* ön plana çıkarmaktadır. Göstergebilim, toplumu toplum yapan değerlerin yeniden inşası yönüyle personel güçlendirmenin ve sosyal adanmışlığın sembolü haline gelmektedir (Martin ve Ringham, 2006: 2).

Peirce'e göre göstergebilim, görünenin ardındaki görünmeyen veya görünenin yerini tutan görünmeyen iken D. Saussure ise göstergebilimi sadece dil bilimin konusu olmaktan çıkarmış kavrama daha geniş bir bakış açısı kazandırmıştır (Rıfat, 1982: 36, 76; Sebeok, 2001: 5). Görsele dayalı bir sanat dalı olması sinemayı edebiyattan ayıran temel bir özelliktir. Neticede sinemada sanatçı sınırsız bir hareket kabiliyetine sahipken edebiyatta ise sınırlar vardır. O bakımdan kişi, edebiyatta metni okuduğunda metindeki olay örüntüsü ile ilgili hayal kurarken sinemada buna müsaade edilmez. Çünkü sinema anlatmaz; gösterir. Sinemanın algıları yönetmedeki ve bilinçaltına mesaj vermedeki gücü sinemada görünenin arkasındaki görünmeyeni çok iyi analiz etmeyi ve değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır (Kırık ve Arvas, 2014: 50, 51).

Literatürde sosyal politikanın gerek dar gerek geniş anlamda tanımına ve içeriğine ilişkin *Germinal*, 33, *Ten Ticareti*, *Mandıra Filozofu vs.* şeklinde birçok film olmasına rağmen çalışmanın sınırlarını aşacağından sadece 4 filmin sosyal politika ile ilişkisi irdelenmeye çalışılmıştır. Söz konusu bu filmlerden iki tanesi ulusal; diğer ikisi ise uluslararası nitelik taşımaktadır.

IV. BULGULAR

Göstergebilimsel analiz yöntemi kullanılan bu çalışmada, 1936 ve 1986 tarihlerinde çekilen 2 uluslararası film; 1974 ve 1985 tarihlerinde çekilen 2 ulusal film seçilerek incelenmiştir. Söz konusu bu filmlerin seçilmesinin nedeni göstergebilimin retorik arka planını oluşturan sosyal sorunun tespiti ve çözümüne yönelik diyalektiktir. Seçilen bu filmlerden *Modern Zamanlar* ve *Rocky 4* uluslararası; *Diyet ve Gurbetçi Şaban* filmleri ulusal filmlerdir. Bu filmler nitel bir araştırma yöntemi olan göstergebilimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Bu yöntemle söz konusu filmlerin anlamsal düzeyde sosyal politikayla ilişkisi, ilgilendikleri dezavantajlı kesimler ve sosyal sorunların çözümüne sağladıkları katkı saptanmaya çalışılmıştır.

H. Uluslararası Filmler

1. Modern Zamanlar

Charlie Chaplin'in başrolde oynadığı ve yine yönetmenliğini yaptığı *Modern Zamanlar* filmi ABD'de 1929 Ekonomik Krizi'nin derinden hissedildiği bir dönemde bunalımın etkisindeki bu ülkede çalışma

ilişkilerinin işveren lehine dönüşmesi, emeğin kendine, ürettiği nesneye ve işyerine yabancılaşması kinayeli bir dille anlatılmış, kapitalist ve modernist sistem eleştirisi yapılmıştır (Orhan, 2010: 134). Ayrıca filmde Şarlo tiplmesiyle duygularından koparılan ve tamamen mekanikleştirilen ya da başka bir ifadeyle makinenin bir parçası veya uzantısı haline getirilen hatta makineye uyum sağlamak amacıyla makineleşen bir işçi tiplmesi resmedilmektedir. Birey artık 'insan' kimliğini kaybetmiş bir makinedir.

Resim 1. Şarlo ve Çalıştığı Fabrika

Kaynak: URL 2, Erişim Tarihi: 23.01.2017.

Filmin bütününde Henry Ford'un 1913 yılında otomobil fabrikalarında yığınsal üretimi gerçekleştirmek amacıyla geliştirdiği "kayan bant" sistemi üzerine temellendirilmiş fordizm ve modernizm eleştirisi yapılmaktadır. Çalışanları fabrikanın 4 duvarı içine hapsederek en temel hak ve hürriyetler arasında kabul edilen çalışma ve kazanma özgürlüklerini tamamen elinden alan fordizm, bir taraftan kitlesel üreten diğer taraftan kitlesel tüketen bir toplum oluşturma gayreti içerisindedir. Bunun için daha fazla ve daha hızlı üreten üretim anlayışına ve üretim araçlarına ihtiyaç vardır. Bu ise Ford'a göre ancak çalışanların üretim esnasında boşa geçirdikleri zamanın telafi edilmesiyle; çalışanların ürettikleri nesnenin etrafında dönmesi yerine üretilen nesnelerin kayan bir bant yardımıyla çalışanların etrafında dönmesiyle mümkündür. Böylelikle kitlesel üretim gerçekleştirilecek, zaman kayıpları minimize edilecek ancak çalışma yaşamında çok çalışmaktan ve mekanik işleri yapmaktan insanlığını kaybetmiş, robotlaşan ve makineleşen insan yığınları oluşacaktır (Orhan, 2010: 135).

İşbölümü, standart çalışma ve mekanik işler ekseninde gelişen fordizm temelinde Sanayi Devrimi ve sonrasında yaşanan gelişmeleri eleştirel açıdan değerlendiren ve beyaz perdeye aktaran film; sanayileşme, fordizm, çalışma yaşamının sorunlarını işlemesi nedeniyle sosyal politikanın dar anlamıyla

ilişkilendirilebilir. Ayrıca filmde sadece sorunları tespit eden bir bakış yerine sorunlara çözüm üreten bir perspektif de benimsenmiştir. Nitekim Şarlo (filmdeki adıyla), sevgilisinin ümitsizliğine ve “Çabalamanın ne faydası var?” gibi ifadelerine rağmen ona “Ayağa kalk! Asla pes etme! Beraber olacağız.” şeklinde destek vermektedir. Burada Şarlo, “beraber” kelimesi ile bir bakıma işçi sınıfının içindeki bu durumdan ancak sosyalizm ve onun salık verdiği örgütlenme ve sendikalaşma mücadelesi ile kurtulunabileceği mesajını vermektedir (Orhan, 2010: 148).

2. Rocky 4

1985 yılında Sylvester Stallone'nin başrol oynadığı, aynı zamanda yönetmenliğini ve senaristliğini yaptığı film, 28 milyon dolarlık bütçe ile ABD'de çekilmiştir. Diğer Rocky serilerinde olduğu gibi bu filmde de boksörlük yaparak geçimini sağlayan ve bu meslek sayesinde uluslararası bir şöhrete kavuşan Balboa karakterinin hayat hikâyesi anlatılmaktadır. Clubber Lang ile dövüştükten sonra bokstan emekliye ayrılan Balboa, en iyi arkadaşı Apollo Creed'in intikamını almak amacıyla Rus boksör Ivan Drago ile dövüşmeyi kabul eder. Rocky arkadaşının intikamını almak ve aynı zamanda ülkesinin onurunu kurtarmak için Drago ile Rusya'da dövüşme kararı alır (URL 3, Erişim Tarihi: 23.01.2017).

Resim 2: Filmdeki Kapitalizm ve Sosyalizm Mücadelesi

Kaynak: URL 2, (Erişim Tarihi: 23.01.2017).

Filmin genelinde Rocky ve Drago mücadelesi özelinde Rusya ve ABD arasında Soğuk Savaş'ın başladığı II. Dünya Savaşı'ndan bittiği 1991 yılına kadar örtülü olarak devam eden mücadele anlatılmaktadır. II. Dünya Savaşı neticesinde müttefiklerin içinde yer aldığı blokun savaşı kazanması ile birlikte ABD ve Rusya arasında yıllarca sürecektir mücadelenin de temelleri atılmıştır. Bu yönüyle Sovyetlerin dağılmasına kadar geçen sürede iki kutuplu dünya düzeninin aktörleri olan ABD-Rusya arasındaki mücadeleye belki de “Soğuk Savaş” yerine “Sıcak Savaş” demek çok daha doğru bir

bakış açısını yansıtacaktır. Rusya komünizmin ve işçi kesiminin; ABD ise kapitalizmin ve kapital sahiplerinin temsilcidir. Dolayısıyla ABD Sanayi Devrimi sonrasında işverenler lehine gerçekleşen sermaye birikimini; Rusya ise işçi sınıfının tek kurtuluşu olarak görülen komünizm ve sosyalizmi simgelemektedir. Filmde kapitalist ve sosyalist yaşama ait semboller (Örn: bayrak, orak çekiç, ev, dağ) kullanılmıştır. Filmin sonunda Rocky ve Drago mücadelesine yer verilmiş ve mücadeleyi Rocky kazanmıştır. Aslında örtülü olarak kapitalizm ve sosyalizm arasındaki mücadeleyi kazanan ABD'dir. Kapitalizm ve sosyalizm mücadelesinden galip çıkan kapitalizmdir. Filmde sosyalizm kapitalizm kıyaslamasına yer verildiğinden film sosyal politikanın doğrudan dar anlamıyla ilişkilidir. Bununla birlikte Rocky'nin müsabakayı kazanmasından sonra bir bakıma bu mücadelenin çözümünün de "değişmekten" geçtiğini vurgulamaktadır. O'na göre kendisi değişebiliyorsa izleyiciler ve herkes değişebilir. Ön yargılarından arınabilir. Bu milyonların hayatını kaybetmesinden daha iyidir. Dolayısıyla Rocky'nin galip geldiği müsabakanın sonunda değişimden bahsetmesi istedikleri takdirde sosyalistlerin dahi değişebileceğini ve kapitalistlerin başarısını takdir edebileceklerini belki de kapitalistleşebileceklerini ifade etmeye çalışmaktadır.

İ. Ulusal Filmler

1. Diyet

1974 yılında Ömer Lütfi Akad tarafından çekilen Diyet filmi, Türkiye'de sermayenin ve işçi sınıfının kentleşmesinden sonra fabrika özelinde çalışma yaşamında meydana gelen değişimleri sosyalist bir bakış açısıyla anlatan bir filmidir. Türk sinemasında kadının bir obje haline getirildiği ve sinemada istismara maruz kaldığı bir dönemde sosyal sorunlarla ilgilenen ve bunları izleyiciyle buluşturan filmler yok denecek kadar azdır. Filmin genelinde cıvata üreten bir fabrikada çalışan Hasan ve Hacer'in öyküsü anlatılmaktadır. Hasan ve Hacer köyden kentte yeni göçmüş, kent yaşamına adapte olamayan ve gecekondu ikamet eden kitleleri temsil etmektedir. Hasan'ın hemşerisi Bilal Usta yardımıyla işçi olarak girdiği fabrikada daha önce Mustafa adındaki bir işçi geçirdiği iş kazası sonucu engelli hale gelmiş; Hasan ise Mustafa'nın yerine işe girmiştir. Hasan işe başladıktan sonra yine aynı fabrikada çalışan Hacer ile tanışmış; Onunla hayatını birleştirmiştir. Fabrikada işveren işçileri çok düşük ücretlerle uzun süreler ölesiye çalıştırmakta, sendika üyeliklerini engellemekte ve onların emeğini adeta sömürmektedir. Maalesef fabrikada ustabaşı konumunda çalışan Bilal Usta'da işverenin bu insanlık dışı uygulamalarını meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Nasıl ki tarihte liberalizmin teorik temelleri kapitalizmi meşrulaştırmakta (Aktan, 1995: 6) ise Bilal Usta'nın eylem ve söylemleri de işveren Salim Bey'in insanlık dışı uygulamalarını kamufle etmektedir. Fabrikada sendikal anlamda örgütlenen işçilerin çağrılarına kulak vermeyen Salim Bey, Mustafa'yı engelli hale getiren makineyi, maliyetini gerekçe göstererek değiştirmemiş ve Hasan'ın bir anlık dalgınlığı sonucunda

kolunun kopmasına ve sakatlanmasına neden olmuştur. Filmde fabrika özelinde çalışma yaşamının sorunlarına ve çözüm önerisi olarak sendikalaşmaya değinildiğinden film sosyal politikanın dar anlamıyla ilişkilidir. Filmin sonunda Hacer'in makineyi kırmak istemesi bir taraftan makine kırıcılığı olarak ifade edilen ludizmle ilişkilendirilirken bir taraftan da "Suç bizde!" diyerek sendikalaşmanın faturasının bedelinin ağır olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Hacer'e göre çalışma yaşamının sorunlarının çözümü sendikalaşmaktan geçmektedir (Güner ve Akyıldız 2014: 187-210).

Resim 3. Hacer'in Makineyi Parçalamaya Çalıştığı An

Kaynak: URL 2, (Erişim Tarihi: 23.01.2017).

Film öncelikle fabrikada başlamaktadır. Hatta filmin ilk karesi "makinelerdir". Genç, tecrübesiz ve vasıfsız bir işçi olan Mustafa, fabrikada çalışırken anlık bir dikkatsizlik nedeniyle geçirdiği bir iş kazası sonrası tekerlekli sandalyeye mahkûm olur. Adana Çukurova'dan İstanbul'a göç eden ve fakir bir Anadolu çocuğu olan Hasan ise işsiz güçsüz kahve köşelerinde iş aramaktadır. Fabrikanın ustabaşı ve aynı zamanda hemşerisi Bilal Usta vasıtasıyla Mustafa'nın yerine işe alınır. Hasan kendi ifadesiyle "sıdku sadakatle" fabrikada çalışmaya başlar. Hiçbir tehlikeyi, hatta Mustafa'yı bile engelli hale getiren o makineyi dahi önemsemez. Tecrübesizdir, vasıfsızdır ve eğitimsizdir ancak hırslıdır. Bu arada fabrikada bazı işçiler sendikaya üye olmuşlardır. Hasan ise sendikaya üyeliğini 'ser işler' olarak tanımlar. Fabrikada Afyon'dan göç eden ve kadın bir işçi olan Hacer ile tanışır. Hacer eşi İbrahim tarafından terk edilmiş, İstanbul'da bir gecekondu mahallesinde babası ve iki çocuğuyla yaşam mücadelesi vermektedir. Hasan ve Hacer kader birliği yaparak evlenmeye karar verirler. Hacer'in babası Yunus Ağa, Hacer'i Hasan'a vermeye razı olur. İşçinin ve emeğin sömürülmesi sonucunu doğuran bu çarpık düzen, yoğun çalışma saatleri ve kötü çalışma koşulları Hacer ve Hasan'ın nikâhlarının bile *vekâleten* kıyılmasına neden olur. Fakat evliliklerinden sonra Hacer, bir

tarafından fabrikadaki çalışma koşullarından, uzun çalışma saatlerinden ve düşük ücretten şikâyet ederken diğer taraftan Hasan'ın tehlikeli bir işte çalışmasından hele hele Mustafa'yı engelli hale getiren bir makinada çalışmasından büyük bir endişe duymaktadır. O nedenle sendikaya gider ve sendikacılardan sendikal örgütlenmeyle ilgili bilgi alır. Bunu öğrenen Hasan ise Hacer'e kızar hatta tokat atar (Yüksel, 2017: 179, 180). Filmin genelinde sermayenin ve emeğin kentleşmesine bağlı olarak nüks eden emek-sermaye arasındaki çatışmalara yer verilmiştir. Filmde emek ve sermaye arasındaki çatışmalar sendikalaşma-sendikalaşmama diyalektiği üzerinden anlatılmıştır.

Film sosyalist bir bakış açısıyla çekilmiştir. Sermaye birikimi ve serveti nihai amaç olarak değerlendirerek 'insan' gerçeğinin bir kenara itilmesinin ve görmezlikten gelinmesinin bir 'saptırma' olduğuna (Talas, 1992: 26) dikkat çeken sosyalizmin temel bileşenleri içerisinde yer alan emek ve işçi, filmin bütününde kutsanmış; işveren başka bir ifadeyle sermaye sahibi ise yerilmiştir. Filmin her karesinde işçi sınıfının örgütlenme konusundaki haklılığı ispatlanmaya çalışılmıştır. İşçinin işveren karşısında hakkını, menfaatlerini ve çıkarlarını koruyan sendikacılık ve sendikalaşma ise teşvik edilmiştir. Hatta filmin son kısmında Hacer'in makineyi parçalamak amacıyla eline balyozu alarak "Bunun günahı yok. Suç sende de (Salim Bey) değil. Suç bizde. Bizde. Suç bizde. Suç bizde." şeklindeki söylemleri sendika üyeliğini ve sendikal örgütlenmeyi teşvik edici niteliktedir. Dolayısıyla film sosyal sorunları olduğu gibi sinemaya aktaran ve sinemayı toplumsallaştıran bir yönetmenin bakış açısıyla kaleme alınmış, filmin tümünde kullanılan mekân, kostüm ve karakter gibi öğeler ise bu bağlamda irdelenmiştir. Filmde başta iş kazası ve sendikalaşma gibi çalışma yaşamının temel sorunsallarına değinilmesi filmi sosyal politika yönüyle analiz edilmeye değer hale getirmiştir.

2. Gurbetçi Şaban

Kartal Tibet'in yönetmenliğini yaptığı ve Kemal Sunal'ın başrol oynadığı 1985 tarihli bir yapıt olan Gurbetçi Şaban filminde 1961 yılında Türkiye'nin Almanya'yla karşılıklı imzaladığı işçi göçü antlaşması çerçevesinde Almanya'ya çalışmak amacıyla giden gurbetçilerin öyküsü anlatılmaktadır. 1960'lı yıllar Türkiye'de özellikle siyasi ve ekonomik bağlamda çalkantılı yıllar olarak tarihe geçmiştir. Bir taraftan 1960 darbesi ve sonuçları diğer taraftan sermayenin ve emeğin yeni yeni kentleşmeye başlaması, toplumun büyük bir kısmının halen kırsal bölgelerde yaşaması ve bunun neden olduğu yoksulluk, çaresizlik ve ezilmişlik o dönem sosyolojisini anlamak açısından oldukça önemli bir yere sahiptir (Koçak, 2016: 180). Filmde Almanya'ya turist vizesi alarak giden ve "yoksul köylü" kimliğinin bir uzantısı olan Şaban'ın (Kemal Sunal) Almanya'da yaşadıkları anlatılmaktadır. Şaban'ın oturum ve çalışma izni bulunmamaktadır. O nedenle bir müddet kayıt dışı çalışan Şaban, fabrikada türlü sıkıntılara maruz kalır. Hemşerileri yardımıyla aynı heim'de kaldığı Bahar'la tanışan

Şaban, onunla mutlu bir yuva kurar. Filmin genelinde Almanya'da çalışan işçilerin sosyolojik, kültürel ve ekonomik problemleri anlatıldığından sosyal politikanın gerek dar gerek geniş anlamıyla yakından ilişkilidir. Şaban'a göre Almanya'da çalışan gurbetçilerin sorunlarının çözümü akıllarını kullanarak kendi işlerini kurmaktan geçmektedir. Nitekim Şaban, Almanya'da çalışma yaşamının acımasızlığı görmüş; öncelikle küçük bir inek olarak süt satmaya başlamış ve kendi işini kurmuştur. Daha sonra aklını ve zekâsını kullanarak işlerini büyütmüş, büyük bir süt fabrikası ve mezbahane açmıştır. Sonunda daha önce işçi olarak çalıştığı fabrikanın %51 hissesini satın almış; işçi olarak girdiği fabrikaya işveren olarak dönmüştür. Şaban'ı Almanya'da öncelikle zekâsı (i), çalışma gayreti (ii), azmi (iii), kazandığı parayı akıllıca kullanarak yatırıma dönüştürmesi (iv), ailesine sadakati (v) ve pragmatizmi (vi) başarıya götürmüştür. Alman toplumunda sosyolojik olarak başlayan dejenerasyon (içki, kumar) ve çalışmaya yönelik algının daha çok boş zaman lehine değişmesi buna karşın Türklerde ise çalışmanın ve her şeyden önemlisi değerlerin sürekli kutsanması Almanya'da Türklere büyük bir üstünlük kazandırmıştır.

Resim 4. Hans'a Ait Fabrikanın Mülkiyetinin Şaban'a Geçmesi

Kaynak: URL 2, (Erişim Tarihi: 23.01.2017).

Akşam yemek esnasında Şaban'ın amcaoğlu Almanya'da iş bulmanın özellikle çalışma ve oturma izni olmayanlar için oldukça zor olduğundan bahseder. Fakat tüm bunlara rağmen Şaban, inancını kaybetmez ve iş aramaya koyulur. Birkaç başarısız girişimden sonra Şaban, bir gün parkta otururken bir Alman'la tanışır. Kendini Alman'a "Aç Türk." olarak takdim eder ve işe ihtiyacı olduğunu vurgular. Alman, komisyon karşılığında O'na iş bulacağını garanti eder. Şaban komisyonu verir ve tanıştığı Alman'la fabrikaya kadar gider. Fabrika girişinde Türk işçiler çalışmaktadır. Şaban'ı görünce "Fritz her zamanki gibi bir Türk işçisi yakalamış. E yandı zavallı. Garanti çalışma izni yoktur. Sürünecek..." şeklindeki ifadeleriyle kendileri de kaçak

olarak çalışan Türk işçileri kaçak çalışmanın Şaban'a bedelinin ağır olacağını ifade ederler. Bu söylemden de anlaşıldığı üzere Şaban'ın parkta tanıştığı kişinin adı Fritz'dir. Fritz Alman işverenlere kaçak ve dolayısıyla ucuz Türk işgücü bulan ve karşılığında para alan bir işçi simsarıdır. Aslında Türk işçilerinin bu söylemleri, filmin sonraki bölümlerinde Şaban'ın kaçak yani kayıt dışı çalışması dolayısıyla başına geleceklerle ilgili bilgi vermektedir. İşe başlamadan hemen önce patronu Hans tarafından Şaban'ın pasaportuna el konulur ve işten ayrılmak istemesi durumunda polise ihbar edilmekle tehdit edilir. Nitekim günde 8 saat çalışmasının karşılığında haftalık olarak alacağı 150 markı duyan Şaban, işinden ayrılmak ister. Ancak Fritz tarafından polise ihbar edilmekle tehdit edilir. Bir taraftan pasaportuna el konulan diğer taraftan sefalet ücretine mahkum edilen Şaban, *"Ben şimdi var bu işleri yapmak. Ama elbet bir gün. Acısını almak sizden. Allah büyüktür. Gün doğmadan neler doğar."* diyerek tepki gösterir. Artık Şaban da diğer Türk işçileri gibi Almanlara ait fabrikalarda kayıt dışı ve bağımlı çalışan bir Türk işçidir. Türk işçiler fabrikada makineyle özdeşleştirilmiş, hatta makinenin bir parçası haline getirilmiştir. Özellikle filmde Türk işçilerin insan oldukları unutulmuş sürekli çabuk olmaları söylenmekte, ayrımcılığı maruz kalmakta, hakaret edilmekte, aşağılanmakta ve aldıkları üç kuruşta ustabaşı tarafından kesilmektedir. Ancak filmin ilerleyen sahnelerinde Şaban'ın şahsında tüm Türkler çalışma yaşamında Almanlardan daha başarılı olmuşlardır. Filmin bütününde 31 Ekim 1961 tarihinde Türkiye ile Alman hükümeti arasında imzalanan İşçi Göçü Antlaşması'ndan sonra Almanya'ya göç eden Türk işçilerinin dezavantajlı bir konumda iken nasıl avantajlı hale geldikleri anlatılmaktadır.

Sonuç ve Değerlendirme

Çalışma yaşamının ve çalışanların istisnasız tüm sorunlarını inceleyen ve küreselleşme süreciyle birlikte yeni bir dinamizm kazanan sosyal politika ve ilgilendiği sorunların çözümünde hiç şüphesiz sinema büyük bir öneme sahiptir. Günümüzde gelişen, değişen ve sürekli yenilenen yüzüyle herkesi etkisi altına alma potansiyeline sahip teknoloji realitesi ve bireylerin birçok şeyi görsel ve işitsel öğrendikleri dikkate alındığında sosyal sorunlara karşı bireylerin duyarlılıklarının artırılması noktasında sinema etkili bir araç olarak kullanılabilir. Çalışmanın genelinde 2'si ulusal 2'si uluslararası olmak üzere 4 film nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi ve göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenerek sinema ve sosyal politika ilişkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. 1936 tarihli Modern Zamanlar ve 1986 tarihli Rocky 4 uluslararası; 1974 tarihli Diyet ve 1985 tarihli Gurbetçi Şaban filmleri ulusal film olarak belirlenmiştir. Söz konusu bu dört film üzerinden okuyucuya bir perspektif sunulmaya çalışılmıştır. Bu filmlerin seçilmesinin temel nedeni sosyal politikanın dar ve geniş anlamlarıyla ilişkili olmaları; sosyal politikanın dar anlamını doğrudan tanımlayan başta emek ve sermaye çatışması olmak üzere işgücü piyasasının temel sorunlarına (Örn: sanayileşme, sendikalaşma, iş kazası, kayıt dışı çalışma, göç, küreselleşme,

kapitalizm-sosyalizm çatışması vs.) yer vermeleri ve geçmiş ve günümüz kıyaslaması yapılabilmesine olanak sağlamasıdır.

Modern Zamanlar filminde ise Şarlo tiplmesiyle Charlie Chaplin, kitlesel üretimi ve kitlesel tüketimi gerçekleştirme; kitlesel üreten ve kitlesel tüketen bir toplum oluşturma iddiası taşıyan Henry Ford'un icat ettiği hareketli bant sistemine başka bir ifadeyle moderniteye tepki göstermektedir. Fordizmle birlikte çalışma hayatında birçok şey radikal bir biçimde değişime uğramış, çalışma hayatında standartlaşma, monotonluk ve işbölümü yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durum insan=makine savını doğrular niteliktedir. Şarlo bireyin makineleşmesi ve makineyle eş değer bir nesne haline gelmesine karşıdır. Şarlo'ya göre insanın makineleşmesini engelleyecek en büyük faktör sosyalizm ve örgütlenmedir. Filmin bütününde çalışma yaşamının ana sorunlarına değinilmesi, sendikalaşmanın ve sosyalizmin çözüm önerisi olarak takdim edilmesi Modern Zamanlar ile sosyal politika arasındaki ilişkinin varlığına işaret etmektedir.

Sosyalizmin yumuşatılmış ve daha da insanileştirilmiş biçimi olan ve iktisadi ve politik sisteme devlet müdahalesini savunarak sosyal refahın artırılmasını amaçlayan sosyal politikanın ortaya çıkışına neden olan temel realite kapitalizm ve sosyalizm arasında yaşanan çatışmadır. Neticede sosyal politika kapitalizme tepki olarak sosyalist bir öğretille dünyaya gelmiştir. Bir sistem olarak kapitalizm ve sosyalizm çatışmasını temel alan filmler özü itibariyle sosyal politikanın ortaya çıkış felsefesini yansıtmaktadır. Bu sebeple sosyal politika-sinema ilişkisini açıklarken kapitalizm ve sosyalizm kıyaslamasını irdeleyen Rocky 4 filmine yer verilmiştir. Filmde Balboa ve Drago mücadelesi özelinde kapitalizm ve sosyalizm mücadelesine yer verilmiştir. Kapitalizm ve sosyalizm mücadelesinin kazananı kapitalizm temsilcisi ABD; kaybedeni ise sosyalizm temsilcisi ise Rusya'dır. ABD bu mücadeleyi kazanmasına rağmen Balboa'nın müsabaka sonunda verdiği mesajlarda "herkesin değişebileceği" vurgusu yapılmakta; hatta kapitalizmin temsilcisi ABD ve sosyalizmin temsilcisi Rusya'nın dahi değişebileceği ifade edilmektedir. Görüldüğü üzere Rocky 4 filminde de sosyal politikayla ilintili olarak sosyal sorunlar tespit edilmekle kalmamış; sorunların çözümüne yönelik bir yaklaşım da sergilenmiştir.

Nitekim ulusal bir yapıt olan ve sosyalist bir bakış açısıyla ele alınan Ömer Lütfi Akad'ın yönetmenliğini yaptığı Diyet filmi döneminin çalışma yaşamında karşılaşılan sorunları doğrudan dile getirmesi, sadece bununla kalmayıp aynı zamanda bu sorunların çözümüne ilişkin bir bakış açısı da sunması yönüyle sosyal politikanın dar anlamdaki tanımıyla doğrudan ilişkilendirilebilir. Keza sosyal politikayı sosyolojiden ayıran tam da burasıdır. Sosyal politika sosyal sorunu tespit etmekle kalmaz aynı zamanda sorunla ilgili çözüm önerisi de sunar. Diyet filminin ana karakteri Hacer'e göre çalışma yaşamında işverenin bu denli hoyrat davranmasının nedeni yine işçinin kendisidir. Hacer'e göre işçi sınıfının örgütlenmesi çalışma yaşamının koşullarını işçi lehine değiştirecek ve emek sömürsü engellenecektir.

1985 tarihli Gurbetçi Şaban filminde Türkiye'nin Almanya ile 1961 tarihinde imzaladığı İşçi Göçü Antlaşması çerçevesinde Türkiye'den Almanya'ya değişik nedenlerle göç eden kitlelerin öyküsü anlatılmaktadır. Filmin başrol oyuncusu Kemal Sunal, yönetmeni ise Kartal Tibet'tir. Filmde Almanya'da işçi olarak çalışan Türk işçilerinin emeklerinin fabrikalarda nasıl sömürüldüğü vurgulanmaktadır. Oturum izni ve çalışma izni alamadığı gerekçesiyle kaçak olarak istihdam edilen işçilerin pasaportlarına Alman işverenler el koymakta; onları polise vermekle tehdit etmektedirler. Böylelikle ucuz işgücünü istihdam etmenin ve kayıt dışı işçi çalıştırmanın teorik ve pratik altyapısını oluşturmaktadırlar. Düzen Türk işçileri aleyhine böylesine acımasız bir biçimde devam ederken Kemal Sunal filmdeki adıyla Şaban bir istisna oluşturmuş; bu çarpık düzene aklı, cesareti sayesinde tek başına karşı koymuş ve kazanmıştır. Aslında Alman işverenler özelinde Şaban, tüm işverenlere ve çalışanlara mesaj vermektedir. Şaban'a göre akıl, bilgi, azim, beceri ve Türk olmanın çözemeyeceği problem yoktur. İşçi sınıfı işverenin dayatmalarına boyun eğmek zorunda değildir. Dolayısıyla Gurbetçi Şaban filminde de salt çalışma yaşamının sorunlarına odaklanmak yerine sorunları çözecek bir perspektif de kazandırılmaya çalışılmıştır. Göç ve kayıt dışı istihdam konularını beyaz perdeye taşıması yönüyle Gurbetçi Şaban filmi ile sosyal politika arasında doğrudan bir ilişki kurulabilir. Bundan sonraki çalışmalarda gerek dar gerek geniş anlamda sosyal politika-sinema ilişkisini irdeleyecek filmlerin kapsam ve içerikleri arttırılabilir. Ayrıca söz konusu filmlerin içerik analizleri Nvivo ya da Maqda gibi nitel analiz programları kullanılarak daha detaylı bir biçimde yapılabilir.

Kaynakça

- Akerson, Fatma Erkman (2005), *Göstergebilimine Giriş*, İstanbul: Multilingual.
- Aktan, Coşkun Can (1995), "Klasik Liberalizm, Neo-liberalizm ve Libertarianizm" *Amme İdaresi Dergisi (TODAİE)*, 28(1), ss. 3-32.
- Arrow, Kenneth J. (1950), "A Difficulty in the Concept of Social Welfare", *Journal of Political Economy*, 58(4), ss. 328-346.
- Bardach, Eugene (2000), "Problems of Problem Definition in Policy Analysis", in *The Science of Public Policy Essential Readings in Policy Sciences II, Volume IV, Policy Analysis*, T. Mikayawa (Edt.), (371-380), New York, USA; Routledge Publication.
- Bedir, Eyüp- Yusuf Alper – Aysen Tokol - Mehmet Merve Özyayın – Banu Metin (2012), *Sosyal Politika*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Beland, Daniel (2010), *What is Social Policy? Understanding The Welfare*, USA: Political Sociology Series, Polity Press Publication.
- Bezemer, Jeff (2008), "Writing in Multimodal Texts, A Social Semiotic Account of Designs For Learning", *Written Communication*, 25(2), ss. 66-195.

- Blakemore, Ken – Edwin Griggs, (2007), *Social Policy: An Introduction*, USA: Open University Press, Mc Graw Hill Education.
- Bronwen, Martin - Ringham Felizitas (2006), *Key Terms in Semiotics*, London: Continuum Books.
- Cameron, John (2016), "Confronting Social Policy Challenges in Fiji", içinde *Confronting Fiji Features*, A Haroon ve Akram Lodhi (Edt.), (133-151), ANU Press.
- Coffey, Amanda (2004), *Reconceptualizing Social Policy Sociological Perspectives on Contemporary Social Policy*, USA: Open University Press, Mc Graw Hill Education.
- Cole, G. D. H. (1957), "Sociology and Social Policy", *The British Journal of Sociology*, 8(2), ss. 158-171
- Dani, Anis A. –Arjan De Haan, (2008), *Inclusive States Social Policy and Structural Inequalities*, Washington DC, USA: The World Bank Publishing.
- Demir, Ahmet (2008), "Toplumcu Gerçekçi Objektiften Yansıyan Bir Anadolu Fotoğrafı: Bacayı İndir Bacayı Kaldır", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 2008, ss. 65-80.
- Dinitto, Diana M. - Linda K. Cummins (2007), *Social Welfare, Politics and Public Policy*, Sixth Edition, USA: Pearson Education.
- Ekin, Nusret (1989), *Endüstri İlişkileri*, Beşinci Baskı, İstanbul: İşletme Fakültesi Yayın No 208.
- Esen, Şükran (2000), *80'ler Türkiye'sinde Sinema*, 2. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.
- Güner, Tuğba – Hüseyin Akyıldız (2014), "Gelin, Düğün ve Diyet Filmleri Işığında Geçmişten Günümüze Türkiye'de Göç, İstihdam ve Kentleşme Sorunları", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, ss. 187-210.
- Hill, Michael (2006), *Social Policy in The Modern World*, First Publication, A Comparative Text, USA: Blackwell Publishing.
- <http://www.hurriyet.com.tr/sinema-tarihinin-ilk-filmi-izle-trenin-gara-girisi-28155307> (Erişim Tarihi: 23.01.2017)
- Hull, Glynda A. - Mark Evan Nelson (2005), "Locating The Semiotic Power of Multimodality", *Written Communication*, 22, ss. 224-261.
- İşığışık, Özlem (2012), *Yönetime Katılma*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- İyem, Cemal – Tamer Yalçın – Zehra Yıldız (2016), "Sinema Sektöründe Emek Süreci: Yönetmenler Örneği", *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, ss. 120-142.
- Jenson, Jeffrey M. ve Mark W. Fraser (2006), "A Risk and Resilience Framework for Child, Youth, and Family Policy", içinde *Social Policy for*

Children and Families A Risk and Resilience Perspective Jeffrey M. Jenson ve Mark W. Fraser (Edt.), (1-18) UK; Sage Publications.

Karataş, Ömer Faruk (2013), "Hilmi Yavuz'un Doğu Şiirlerine Toplumcu Gerçekçi Bir Yaklaşım", *Turkish Studies, International Periodicals For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/13, ss. 1157-1173.

Kınık, Ali Murat – Nevin Arvas, (2014), "Sömürgecilik ve Irkçılık Olgusu Bağlamında Piyanist Filminin Göstergibilimsel Analizi", *E-Journal of Intermedia*, 1/1, ss. 46-65.

Koçak, Selen (2016), "Türkiye'den Almanya'ya İşçi Göçünün Türk Sinemasına Yansıması", *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 24, ss. 173-192.

Koray, Meryem (2000), *Sosyal Politika*, 1. Baskı, Bursa: Ezgi Kitabevi.

Koray, Meryem (2012), *Sosyal Politika*, 4. Baskı, Ankara: İmge Yayınevi.

Morva, Ahsen Deniz (2006), "Bir Serbest Zaman Etkinliği Olarak Sinema", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 27, ss. 114-124.

Nöth, Winfried (1995), *Handbook of Semiotics*, USA: Indiana University of Press.

Orhan, Kamil (2010), "Modern Zamanlar Filmi ve Dönemsel Bir Çalışma İlişkileri Yorumlaması", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1, ss. 133-152.

Ören, Kenan (2011), *Sosyal Politika*, Ankara: Pelikan Yayıncılık.

Özonur, Defne (2016), "Bir Sinema Filminde Sınıfların Temsili ve Politik Duruş: Kış Uykusu", *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 43, ss. 98-117.

Parlayandemir, Gizem (2011), *Türk Sinemasının Endüstriyel Yapısının Amerikan Sinemasının Endüstriyel Yapısıyla Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Pişkin, Günseli (2010), "Türkiye'de Göç ve Türk Sinemasına Yansımaları: 1960-2009", *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(1), ss. 45-65.

Rehm, Philipp (2011), "Social Policy by Popular Demand", *World Politics*, 63(2), ss. 271-299.

Rıfat, Mehmet (1982), *Genel Göstergibilim Sorunları: Kuram ve Uygulama*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Sara, Niedzwiecki (2010), *Social Policy in South America. The Effect of Organized Labour and Civil Society Groups on Pension and Health Reforms in Argentina and Brazil (1988-2008)*, Thesis For Master of Arts, University of North Caroline, USA.

Sebeok, Thomas A. (2001), *An Introduction to Semiotics*, Second Edition, Toronto, Canada: University of Toronto Press.

Serdar, Aysu Bozkır (2011), "Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'de Sosyal Politika" içinde *Sosyal Politika*, A. Tokol, Y. Alper (Ed.), (1-25) Bursa; Dora Basım Yayın.

Seymen, Recep (2011), *İktisatçılar İçin Sosyal Siyaset*, 3. Baskı, İstanbul: Der Yayınları.

Seyyar, Ali (2011), *Sosyal Politika Bilimine Giriş Ders Notları*, Birinci Baskı, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Talas, Cahit. (1992), *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi*, 1. Basım, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Teksoy, Rekin (2014), *Rekin Teksoy'un Sinema Tarihi*, 4. Baskı, İstanbul: Oğlak Yayıncılık.

Tüngen, Bahar (2014), "1960-1980 Darbeleri Arasında Türk Sinemasında Düşünce Oluşumu ve Filmlerin Sosyolojik Görünümleri", *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 3(7), ss. 159-175.

Uçakan, Mesut (1977), *Türk Sineması'nda İdeoloji*, İstanbul: Düşünce Yayınları.

URL 1, www.wikipedia.org (23.01.2017).

URL 2, ww.googlegörseller.com (23.01.2017).

URL 3, www.wikipedia.org (23.01.2017).

Videc, Marie Louise Bemelmans - Ray C. Rist – Evert Vedung (2010), *Carrots, Sticks, and Sermons, Policy Instruments and Their Evaluation*, New Jersey, USA: Transaction Publishers.

Volga (2000), "To Censor or Not To Censor: Film and Public Policy", *Economic and Political Weekly*, 35(18), pp. 18-20.

Yüksel, Hasan (2014), *Güncel Gelişmeler Işığında Sosyal Politika*, 1. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi.

Yüksel, Hasan (2017), *Çalışma Yaşamında Sinema*, Bursa: Ekin Yayınevi.

